

Broj LIX/2020
Bilten o procesu pregovora
o pristupanju Srbije Evropskoj uniji

MEĐUSEKTORSKA SARADNJA U POSTCOVID PERIODU: INOVACIJE KAO ODGOVOR

TEMA BROJA STR. 3–4

INTERVJU STR. 5–7

dr Natalija Perišić, vanredan profesorka
Fakulteta političkih nauka

U FOKUSU STR. 8–9

Mladi i Evropa: Jedino izvesno
je neizvesna budućnost

AKTUELNO STR. 12–14

COVID–19 i životna sredina: Obe strane medalje

PREDSTAVLJAMO STR. 15–16

Evropska unija: Krivac za (ne)činjenje

3. april **Miroslav Lajčak imenovan za specijalnog predstavnika EU za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja**

Miroslav Lajčak imenovan je za Specijalnog predstavnika Evropske unije za dijalog Beograda i Prištine i druga regionalna pitanja Zapadnog Balkana. Zadatak novog specijalnog predstavnika EU biće da postigne sveobuhvatnu normalizaciju odnosa Srbije i Kosova, poboljšavanje dobrosusedskih odnosa i pomirenje partnera na Zapadnom Balkanu. [Više...](#)

9. april **Ministri finansija EU postigli dogovor o paketu pomoći, bez korona obveznica**

Ministri finansija zemalja članica EU postigli su dogovor o paketu pomoći vrednom 500 milijardi evra za evropske zemlje teško pogođene pandemijom virusa korona. Prvu mrežu čini paket od 500 milijardi evra kroz Evropski stabilizacioni mehanizam (ESM) za kompanije kroz Evropsku investicionu banku (EIB) i za zaposlene preko novog instrumenta Evropske komisije SURE. [Više...](#)

9. april

Evropska investiciona banka izdvaja 700 miliona evra podrške za Zapadni Balkan

Grupa Evropske investicione banke pripremila je paket mera hitne podrške od 5,2 milijarde evra zemljama izvan Evropske unije, a prema prvim procenama državama Zapadnog Balkana namenjeno je oko 700 miliona evra. Tačan iznos za Srbiju biće poznat nakon konsultacija s predstavnicima banaka, kompanijama i Vladom Srbije. [Više...](#)

23. april

Samit EU – Zapadni Balkan biće održan 6. maja putem video-konferencije

Samit EU – Zapadni Balkan, koji je prvobitno zakazan za 6. i 7. maj u Zagrebu, umesto toga, biće održan kao video-konferencija 6. maja. Samit bi trebalo da bude događaj kojim će započeti redovni sastanci između Zapadnog Balkana i EU, koji će se održavati najmanje jednom godišnje. [Više...](#)

IMPRESUM

Izdavač: Beogradska otvorena škola (BOŠ)
Masarikova 5/16, 11000 Beograd, Srbija
www.bos.rs

Urednici: Jelena Babić Barnes, Vladimir M. Pavlović, Jelena Jorgačević, Tamara Arsić

Autori: Bojana Džulović, Aleksandra Zdravković, Andrijana Lazarević, Jovana Božičković, Jelena Dadić, Marija Milosavljević, Ivan Topalović, Ilija Jovančević, Tatjana Avramović, Tamara Arsić

Lektura: Marijana Milošević

Objavljivanje elektronskog biltena „Progovori o pregovorima” podržala je Fondacija za otvoreno društvo u Srbiji. Stavovi izneti u ovom biltenu nisu nužno stavovi Fondacije za otvoreno društvo. Beogradska otvorena škola odgovorna je isključivo za iznete informacije. Za stavove i informacije u autorskim tekstovima i intervjuima odgovorni su sami autori, odnosno intervjuisane osobe.

Međusektorska saradnja u postcovid periodu INOVACIJE KAO ODGOVOR

Sada, kada je ceo svet pred ekonomskim kolapsom, privrednici u Srbiji pozivaju državu, ističući da je vreme da odreši kesu i spreči ogromne gubitke. Podrška države u ovoj situaciji je neophodna, a partnerstvo i saradnja su ključni element koji treba da dovede do izlaska iz krize. Iako ova strategija izgleda kao realna i neminovna u ovom momentu, na nju treba gledati kao na mač s dve oštrice, budući da sa sobom nosi važno pitanje: da li i na koji način država planira da pomogne privredi nakon krize?

Kriza izazvana pojavom pandemije virusa korona uticala je globalno, na svakog stanovnika. Pitanje koje neprestano lebdi je: šta će biti posle? Svetska ekonomija nalazi se pred sve očiglednijom recesijom. Da li će države, pojedinačno, uspeti da zakrpe sve rupe u svojim budžetima? Koje kompanije će opstati, a koje će se suočiti s neminovim nestankom? Koja radna mesta će biti ugrožena, da li će proizvodnja stati i kakve posledice će to imati? To su neka od pitanja koja se ovih dana provlače i na koje mnogi ekonomski stručnjaci pokušavaju da odgovore.

Do pre samo mesec dana u Srbiji hvalili smo se monetarnom i ekonomskom stabilnošću, kao posledicom različitih mera štednje, i ubrzanim razvojem. Ipak, kada se pogledaju konkretne brojke, situacija u realnosti je za nijansu drugačija – bruto

društveni proizvod (BDP) nam je i dalje bio nedovoljan, nominalno 55 milijardi dolara u 2019. godini po glavi stanovnika 7.200 dolara, a prosečna plata iznosi 470 evra. U prevodu, to znači da imamo malu tražnju i šansu za ekspanziju na domaćem tržištu i zamenu izvoza.

Mala i srednja preduzeća (MSP sektor) zapošljavaju skoro 2/3 stanovništva Republike Srbije, što čini značajan deo BDP-a naše zemlje. Izvesno je da će u ovoj krizi najviše štete pretrpeti upravo ovaj sektor. S druge strane, čini nam se da država, u prve redove, postavlja velike korporacije.

Sada, kada je ceo svet pred ekonomskim kolapsom, privrednici u Srbiji pozivaju državu, ističući da je vreme da odreši kesu i spreči ogromne gubitke. Sada je pravo vreme za trošenje, uplive velikih količina novca, ali ovoga puta iz državne kase. Podrška države u ovoj situaciji je neophodna, a partnerstvo i saradnja su ključan element koji treba da dovede do izlaska iz krize. Iako ova strategija deluje kao realna i neminovna u ovom momentu,

Izvor: <https://www.rte.ie>

na nju treba gledati kao na mač s dve oštrice, budući da sa sobom nosi bitno pitanje: da li i na koji način država planira da pomogne privredi nakon krize?

Gubitnici i dobitnici krize

Mala i srednja preduzeća (MSP sektor) zapošljavaju skoro 2/3 stanovništva Republike Srbije, što čini značajan deo BDP-a naše zemlje. Izvesno je da će u ovoj krizi najviše štete pretrpeti upravo ovaj sektor. S druge strane, čini nam se da država, u prve redove, postavlja velike korporacije. U situaciji kada poslovno okruženje dosta zavisi od razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća potrebno je da država omogući brojne olakšice. Istovremeno, iz vida ne treba izgubiti velike kompanije i načine kako one svoje iskustvo i *know-how* mogu preneti ovim preduzećima. Bez rasta i razvoja MSP sektora nakon krize upitan je opstanak ne samo radnih mesta i poslovnih prilika već i razvoj srpske privrede. Američka privredna komora u Srbiji je još na samom početku krize izazvane pojavom novog virusa iznela predloge Vladi Srbije koje je potrebno usvojiti kako bi mala i srednja preduzeća opstala tokom krize. Iako je veliki deo ovih preduzeća morao da otpusti svoje radnike – zvanični podaci kažu da je u proteklih mesec dana radno mesto izgubilo 11.000 ljudi – usled smanjenog ili prekinutog poslovanja, Vlada Srbije je najavila da će ova preduzeća biti oslobođena plaćanja poreza i doprinosa za vreme prekida rada. Međutim, kako i sama pandemija odmiče, a svet je i dalje zaustavljen, postavlja se pitanje na koji način će Vlada primeniti sve predložene mere.

Krize su svedoci bolnih rezova, promena poslovanja, ali istovremeno rađaju inovativne preduzetnike, nove biznis-modele, otvaraju perspektive za nove saradnje i mogućnosti. Kako kriza bude jenjavala tako će i biti očigledno da li smo iz nje izvukli neke pouke, naučili nove lekcije ili ćemo i nakon nje nastaviti po starom.

Odgovor na ovo pitanje smo upravo dobili nedavno na sednici Vlade Srbije kada su usvojene uredbe kojima je definisan ceo pravni okvir za implementaciju programa ekonomske pomoći Vlade Srbije – Uredba o fiskalnim pogodnostima i direktnim davanjima privredi i Uredba o finansijskoj pomoći privrednicima za održavanje likvidnosti. Svakako, MSP sektor privrede smatra da su mere itekako zakasnile. Država je i ovog puta neblagovremeno odreagovala. Međutim, iako su među najteže pogođenim krizom, brojna mikro, mala i srednja preduzeća priključila su se različitim akcijama solidarnosti: donirali su hranu, preusmerili proizvodnju na higijenske proizvode i zaštitnu opremu, 3D štampanje vizira za medicinsko osoblje i mnoge slične akcije.

Inovacije kao odgovor

Kada nastupi kriza, možda i više nego u uobičajenim okolnostima, svi pozivaju na partnerstvo i saradnju. I upravo nam je epidemija izazvana virusom korona otvorila nova vrata i novu šansu – šansu za međusektorsku saradnju – države, kompanija/

MSP i organizacija civilnog društva. Jedan od važnih aktera u ovom procesu jesu upravo organizacije civilnog društva, čija bi uloga bila da omoguće da inovacije budu primenjene i u međusektorskoj saradnji, ali i da kroz kreiranje novih biznis-modela uspostave i unaprede saradnju s privatnim sektorom. Globalni indeks inovacija (u 2019. godini) Srbiju je svrstao među 57 od

Iako je veliki deo malih i srednjih preduzeća morao da otpusti svoje radnike – zvanični podaci kažu da je u proteklih mesec dana radno mesto izgubilo 11.000 ljudi – usled smanjenog ili prekinutog poslovanja, Vlada Srbije je najavila da će ova preduzeća biti oslobođena plaćanja poreza i doprinosa za vreme prekida rada. Međutim, kako i sama pandemija odmiče, a svet je i dalje zaustavljen, postavlja se pitanje na koji način će Vlada primeniti sve predložene mere.

129 država vodećih u inovacijama. Ovo istraživanje je uključivalo različite pokazatelje koji istražuju široko polje inovacija, uključujući i političko okruženje, obrazovanje, infrastrukturu i poslovnu sofisticiranost. Stabilan i siguran politički i pravni okvir je uslov za implementaciju inovacija u bilo kom sektoru. Ovo, čini nam se, nikad nije bilo važnije nego sada kada je svet stavljen na pauzu i kada čovečanstvo pokušava da pronađe strategije izlaska iz krize, kao i strategije nakon krize izazvane virusom COVID-19.

Koliko ćemo biti inovativni u vremenu nakon krize i koliko su nam novi biznis modeli potrebni, u kom obimu i kojom brzinom će se razvijati zavisi od nas samih. Zato je i pitanje kako će buduća saradnja poslovnog i civilnog sektora izgledati i koji modeli će doneti inovativna i pravovremena rešenja nakon krize. Činjenica je da giganti, odnosno međunarodne kompanije koje posluju u Srbiji, mogu značajno pomoći malim biznisima kroz programe mentorstva i prenosa iskustva kako bi ubrzali njihov oporavak nakon krize.

Jedno je sigurno, saradnja je preko potrebna u narednim mesecima.

Krize su svedoci bolnih rezova, promena poslovanja, ali istovremeno rađaju inovativne preduzetnike, nove biznis-modele, otvaraju perspektive za nove saradnje i mogućnosti. Kako kriza bude jenjavala tako će i biti očigledno da li smo iz nje izvukli neke pouke, naučili nove lekcije ili ćemo i nakon nje nastaviti po starom.

*Bojana Džulović, Aleksandra Zdravković,
Beogradska otvorena škola*

Natalija Perišić, vanredna profesorka Fakulteta političkih nauka

VIRUS KORONA JE LEKCIJA ZA SVET

Svaka kriza je potencijal za napredak, na taj način što jasno ukazuje na stavke koje je potrebno poboljšati. Mnoge politike i mere zahtevaće fundamentalne preorijentacije ciljeva. Postojeća situacija uticaće na redizajniranje zdravstvenog i farmaceutskog sektora (...) Značaj kreiranje politika zasnovanih na znanju i na dokazima ne može se preneglasiti. Farmaceutski sektor će biti sasvim izvesno u senci ekonomskih dogovora, ali bi se veće dobiti mogle očekivati ipak povećanjem regulacije u oblasti, a ne njenim odsustvom.

Suočavanje s pandemijom korona virusa predstavlja jedan od najvećih testova za našu generaciju. Dok sa neizvesnošću, iz svojih domova, slušamo o širenju pandemije i razmišljamo o opsegu posledica koje će ostaviti na sve sektore, jedno je sigurno, svet više neće biti isti. Ova kriza je na površinu izbacila bezbroj mana koje bi države radije nastavile da skrivaju, a koje se tiču stanja njihovih zdravstvenih sistema. Takođe, pokazala nam je i da bez zdravih ljudi nema ni zdrave ekonomije. Ova pandemija je stavila na test i postojanje solidarnosti među (posebno) državama članicama EU i država koje pregovaraju za članstvo. O izazovima postavljenim pred sisteme zdravstvene zaštite i koncept solidarnosti, razgovarali smo s vanrednom profesorkom dr Natalijom Perišić s Fakulteta političkih nauka u Beogradu.

Postoje države koje snažno i jasno proklamuju svoju solidarnost s drugim državama članicama, ali i s državama izvan EU, kao i što postoje države koje isto toliko snažno nastoje da se zatvore unutar svojih granica (stvarnih i simboličnih) i da očuvaju ono što smatraju svojim identitetom i svojim nadležnostima. Tako se pokazalo da je „slagalicu“ EU teško spojiti bez šavova i da postoje jazovi i procepi između i unutar država članica.

Šta obuhvata zdravstvena politika Evropske unije, na čemu počiva i koje ciljeve nastoji da ostvari?

Zdravstvena politika Evropske unije počinje da se konstituiše tek početkom devedesetih godina prošlog veka, potpisivanjem Ugovora iz Maastrichta, a zatim proširuje krajem iste decenije, stupanjem na snagu Ugovora iz Amsterdama. Oba ugovora praćena su planovima i programima u oblasti zdravstva, koji

Izvor: Privatna arhiva

su, međutim, uvažavali dopunsku ulogu Unije u odnosu na ulogu država članica. Navedeno je snažno potvrđeno lansiranjem Otvorenog metoda koordinacije (OMK) u oblasti zdravstva (i dugotrajne zaštite) početkom dvehiljaditih. Trenutno važeći Ugovor iz Lisabona sadrži takođe elemente zdravstvene politike Unije. Oni su relativno oskudni i dalje, te prilično uopšteni, što je i očekivano s obzirom na prirodu ugovora. Konkretno, Ugovorom iz Lisabona Unija se obavezuje da će prilikom kreiranja i implementiranja svih politika i aktivnosti, između ostalog, štiti zdravlje ljudi. Dodatno, a od naročito značaja u tekućoj situaciji, jeste odredba o praćenju, ranom upozoravanju i borbi protiv ozbiljnih prekograničnih pretnji po zdravlje, s kakvom se Unija i njene države članice, ali i okolne, te gotovo sve države sveta, suočavaju u ovom periodu.

Zdravstveni prioriteti za period od 2016. do 2020. godine definisani su kao postizanje veće stope isplativosti u zdravstvenim sistemima, podsticanje konkurentnosti zajedno s bezbednošću, rešavanje globalnih pretnji poput antimikrobske otpornosti, kreiranje politika zasnovanih na dokazima, reagovanje na faktore rizika od nezaraznih bolesti i promovisanje vakcinisanja. Kao što se može videti, naglasak je na ekonomskoj dimenziji zdravstva (i zdravlja), uporedo s fokusiranjem izazova koji su bili aktuelni, odnosno smatrano je da će biti aktuelni u četvorogodišnjem periodu.

Koji mehanizmi su na raspolaganju državama članicama Unije, a koji državama kandidatima za članstvo, u slučaju ozbiljnih pretnji po javno zdravlje, poput ove u kojoj smo trenutno? Koje su procedure za pokretanje mehanizama?

Javno zdravlje jeste oblast koja je decidno definisana kao oblast tzv. podeljenih kompetencija između Unije i država članica. Na taj način efektivna ograničenja proističu iz regulacije u skladu s kojom: 1) Unija jeste nadležna za podsticanje saradnje između država članica, u svrhu unapređenja komplementarnosti njihovih zdravstvenih usluga u prekograničnim oblastima i 2) Unija jeste obavezna da poštuje odgovornosti svojih država članica za definisanje zdravstvenih politika, kao i za organizovanje i pružanje zdravstvenih službi i usluga. Dodatno, od samog osnivanja današnje Evropske unije, sve do sada, a sasvim izvesno i ubuduće, zdravstveni sistemi država članica međusobno se razlikuju. Varijacije sa stanovišta njihovih brojnih determinanti, a u krajnjem slučaju zdravstvenih ishoda, jesu prepoznate, između ostalog, kroz uvođenje Otvorenog metoda koordinacije od strane Unije. On podrazumeva da države članice imaju zajedničke ciljeve u oblasti zdravstva (pre svega one koji se odnose na obuhvat stanovništva zdravstvenim uslugama, kvalitet

(Naš) nacionalni zdravstveni sistem je po brojnim obeležjima uporediv sa zdravstvenim sistemima koji postoje u nekim državama članicama, naročito onim koje su se priključile Uniji nakon 2000. godine. Međutim, neki ubedljivi dokazi govore u prilog tome da je neuporedivo manje efektivan, odnosno da se sa istim ili sličnim uložnim sredstvima postižu lošiji rezultati. Godinama unazad on je direktno ili indirektno izložen različitim vrstama štednje i restrikcija, među kojima i odlaskom zdravstvenih radnika u inostranstvo.

zdravstvenih usluga i održivost zdravstvenih sistema), ali im je data sloboda u izboru načina na koje će postizati te ciljeve. U slučajevima ozbiljnih pretnji po javno zdravlje, konkretno u situaciji postojeće pandemije, državama članicama jeste pre svega na raspolaganju Solidarni fond EU. Istovremeno, Evropska komisija je prvi put sada aktivirala tzv. *escape clause* kojom omogućuje državama sprovođenje fleksibilnih budžetskih mera u svrhu pružanja finansijske podrške nacionalnim zdravstvenim sistemima, kao i ekonomiji, a radi zadržavanja radnih mesta. Evropska centralna banka kreirala je dva paketa za nabavke, jedan u vrednosti od 120, a drugi, kasniji u vrednosti od 750 milijardi evra, a Komisija se obavezala da će dodatno intervenisati. Dodatno, brojni programi Unije su i inače usmereni u pravcu finansiranja istraživanja u oblasti medicine, a najavljuju se ulaganja u razvijanje novih pristupa lečenju COVID-19.

Do koje mere smatrate opravdanom kritikom Evropske unije, da je zakasnila da pomogne zemljama Zapadnog Balkana?

Zvaničnici Evropske unije su, pošavši od prekograničnog uticaja pandemije, proklamovali da će raditi zajedno sa, kako

oni navode, „svojim partnerskim državama“ u identifikovanju potreba i pružanju pomoći u trenutnoj situaciji. Partnerskim državama su označene, između ostalog, zemlje Zapadnog Balkana, kojima je u paketu s drugim državama susedima EU u sklopu svog globalnog odgovora na COVID-19, preusmerila 3,8 milijardi evra predviđenih sredstava. Zanimljivi su i navodi EU prema kojima će njen pristup biti obuhvatan, tj. da će biti usmeren prema izazovima po javno zdravlje i prema socijalno-ekonomskim izazovima u partnerskim državama.

Kriza izazvana COVID-19 pokazala je da najveći teret jeste na nacionalnim državama i njihovim zdravstvenim sistemima, odnosno da oni nose teret odbrane od različitih rizika po zdravlje i život. U tom smislu, čini se da je naočigledniji propust Unije taj što ne podstiče u dovoljnoj meri jačanje nacionalnih zdravstvenih sistema, kako bi bili dobro opremljeni za ovakve situacije.

Šta je kriza izazvana virusom korona pokazala? Koje su slabe tačke pomenute zdravstvene politike?

Kriza izazvana COVID-19 pokazala je da najveći teret jeste na nacionalnim državama i njihovim zdravstvenim sistemima, odnosno da oni nose teret odbrane od različitih rizika po zdravlje i život. U tom smislu, čini se da je naočigledniji propust Unije taj što ne podstiče u dovoljnoj meri jačanje nacionalnih zdravstvenih sistema, kako bi bili dobro opremljeni za ovakve situacije. Sasvim izvesno, neophodna je koordinisana intervencija u ovakvim situacijama, koja će biti dizajnirana i promovisana od strane i sa nivoa Unije, ali je činjenica da se ta akcija mora negde i nekako implementirati. A to su nacionalne države.

S druge države, otvoreni metod koordinacije i sveukupna meka regulativa, jednostavno nije dovoljno ubedljiva za sprovođenje potrebnih reformi. Podaci ukazuju na velike razlike između uspešnosti zdravstvenih sistema da se suoče s poverenim nadležnostima i inače, pa i sada. U situacijama u kojima je potreban zaista jedinstven odgovor, poput ove, čini se da su proklamacije EU o „ujedinjenosti u različitostima“ i o potrebi za koordinisanim odgovorom ipak više u domenu retorike, nego prakse.

A šta nam je pokazala o međudržavnoj, ali i međuljudskoj solidarnosti?

Počev od tri velike krize – finansijske i ekonomske, koja je započela 2008. godine, migrantske koja je bila na vrhuncu tokom 2015. i 2016. godine, a sada i krize izazvane virusom korona (da ne pominjemo Bregzit i dr.), kao da se konstantno preispituje solidarnost između država i generacija u Uniji. Postoje države koje snažno i jasno proklamuju svoju solidarnost s drugim državama članicama, ali i s državama izvan EU, kao i što postoje države koje isto toliko snažno nastoje da se zatvore unutar svojih granica (stvarnih i simboličnih) i da očuvaju ono što smatraju svojim identitetom i svojim nadležnostima. Tako se pokazalo da je „slagalicu“ EU teško spojiti bez šavova i da postoje jazovi

i procepi između i unutar država članica. Još jednom, pokazao se značaj građanskog društva i nevladinih organizacija za razvoj volonterskih i solidarnih inicijativa u svim državama članicama.

Još jednom se videlo da je nacionalna država prva na koju su građani upućeni u kriznim vremenima, a da to nije neka institucija EU. Kakva su Vaša predviđanja, da li će i na koji način biti promjenjen EU socijalni i zdravstveni sistem? I kakve će biti posledice po samu Uniju?

Zdravstvena politika Evropske unije dosledno prati principe supsidijarnosti, proporcionalnosti i komplementarnosti sa zdravstvenim politikama država članica. Zdravstveni sistemi i zdravstvene politike država članica se međusobno razlikuju, između ostalog, i zbog različitih zdravstvenih situacija i zdravstvenih indikatora u njima. Uprkos ovim razlikama, nacionalne države suočavaju se sa zajedničkim izazovima koji jesu i sve više će biti od uticaja na zdravstvene sisteme. Neki od njih nisu tako upadljivo dramatični kao što je COVID-19, ali dugoročno posmatrano stavljaju velike zahteve pred Uniju i njeno zdravlje, u smislu promene. U pitanju je starenje stanovništva, koje će zahtevati suštinsku preorijentaciju socijalnih i zdravstvenih sistema u državama članicama Unije. U pitanju su i nedostatak zdravstvenih radnika u EU, njihova neravnomerna raspoređenost, a zatim i zdravstvene nejednakosti.

Koje smatrate da će biti posledice po naše društvo?

Nacionalni zdravstveni sistem je po brojnim obeležjima uporediv sa zdravstvenim sistemima koji postoje u nekim državama članicama, naročito onim koje su se priključile Uniji nakon 2000. godine. Međutim, neki ubedljivi dokazi govore u prilog tome da je neuporedivo manje efektivan, odnosno da se sa istim ili sličnim uložnim sredstvima postižu lošiji rezultati. Godinama unazad on je direktno ili indirektno izložen različitim vrstama štednje i restrikcija, među kojima i odlaskom zdravstvenih radnika u inostranstvo. Ova kriza, ali i brojne prethodne, pokazuje nam da ulaganje u javne sfere (između ostalog u zdravlje) jeste zapravo investicija, a ne potrošnja i da nije baš previše mudro ostavljati preveliki prostor privatizaciji u javnom sektoru.

Da li je potrebna nova strategija ili pristup na nivou Unije, koji bi se odnosio na zdravstveni i farmaceutski sektor, kao dva sektora koja su najviše pogođena trenutnom krizom?

Svaka kriza je potencijal za napredak, na taj način što jasno ukazuje na stavke koje je potrebno poboljšati. COVID-19 predstavlja lekciju za čitav svet, ne samo za Evropsku uniju. Mnoge politike i mere zahtevaće fundamentalne preorijentacije ciljeva. Postojeća situacija uticaće na redizajniranje zdravstvenog i farmaceutskog sektora, ali nisam sigurna da možemo ishode sada da vidimo. Pravce je pak moguće uočiti i to će s velikom pretpostavkom biti, ili bi barem trebalo da bude, jačanje preventivnih aktivnosti povezanih sa zdravljem, bolje povezivanje nacionalnih, regionalnih i globalnih zdravstvenih politika i jačanje ljudskih resursa u zdravlju. Značaj kreiranje politika zasnovanih na znanju i na dokazima ne može se preneglasiti. Farmaceutski sektor će biti sasvim izvesno u senci ekonomskih dogovora, ali bi se veće dobiti mogle očekivati ipak povećanjem regulacije u oblasti, a ne njenim odsustvom.

*Intervju priredila: Andrijana Lazarević,
Beogradska otvorena škola*

Mladi i Evropa

JEDINO IZVESNO JE NEIZVESNA BUDUĆNOST

Omladinske politike Saveta Evrope i EU definišu kao svoje ciljeve: obrazovanje, zapošljavanje, rodnu ravnopravnost, iskorenjivanje govora mržnje i ekstremizma, zdravlje, inkluziju mladih i mladih izbeglica, konstruktivan dijalog, održivost i rad s mladima kroz širenje omladinskog prostora i rada omladinskih organizacija. Da li su sva opredeljena sredstva dovoljna za realizaciju ovih prioriteta? Gde se nalaze mladi u kriznim vremenima?

Šta ako bi trošenje dodatna tri evra mesečno na svaku mladu osobu u Uniji zaista promenilo naš život? Da li je vreme da EU preskoči šoljicu kafe i pokaže mladima da su joj prioritet?

Ovako su glasila pitanja koja je postavila pređašnja kampanja Evropskog omladinskog foruma koja se odnosila na predlog budžeta Evropske unije za narednih sedam godina.

Ovo pomenuto, naizgled banalno, preusmeravanje novca doprinelo bi trostrukom povećanju trenutnog budžeta *Erazmus+* programa, a sredstva u okviru Evropskog socijalnog fonda, kao

i ona namenjena zapošljavanju mladih, povećala bi se sa 4,1 milijardi na 7,75 milijardi evra.

Mesto za mlade

Kada govorimo o pravima mladih i našoj budućnosti, postavlja se pitanje ko podržava ovu borbu i daje smernice za njeno delovanje? Kako će izgledati svet nakon borbe sa COVID-19 odnosno gde su tu mladi?

Početak tekuće godine omladinski sektor Saveta Evrope usvojio je *Strategiju za mlade 2030*. Potreba za donošenjem nove strategije ogleda su u promeni načina života mladih, odnosno u novim izazovima koje sa sobom nose prekarne uslovi rada, politike stanovanja i (ne)mogućnost ostvarivanja prava na kvalitetno obrazovanje. S tim u vezi, Zajednički savet za mlade, telo u okviru Saveta koje definiše prioritete, aktivnosti i ciljeve omladinskog sektora, formulisalo je strategiju.

U dokumentu je vidljivo nastojanje da se poveća participacija mladih i uključivanje u procese donošenja odluka, pristupanje

i ostvarivanje prava kroz različite edukativne komponente. Najvažniji prioriteti su tako grupisani u četiri dela što, pored navedenog, podrazumeva i inkluzivne zajednice i dodatna vrednovanja omladinskog rada. Rešavanje problema, odnosno realizacija datih prioriteta, ne ostavlja mesta podeljenosti, već uključuje međuvladinu saradnju na panevropskom nivou. Finansijska podrška omladinskom sektoru, uspostavljanje standarda u oblasti omladinske politike i saradnja sa EU i drugim zainteresovanim stranama takođe su ključni za ostvarivanje postavljenih ciljeva.

Zasnovana na rezoluciji Saveta EU iz novembra 2018. godine, tu je i Strategija za mlade EU za period od 2019. do 2027. godine. S definisanih jedanaest ciljeva za mlade koji su rezultat dijaloga mladih u EU, teži se podsticanju učešća mladih u demokratskom životu tako što će mladima obezbediti neophodna sredstva, prostor i mehanizme za preuzimanje aktivne uloge u društvu. Partnerstvo između Saveta Evrope i EU najbolje se ogleda u istim ciljevima kojima teže i načinima na koje planiraju da ih ostvare.

Kada su mladi u pitanju, nesigurna budućnost je jedino što je sigurno. Oni su nedovoljno zainteresovani za aktivno učešće u okviru konvencionalnih mehanizama u procesima donošenja odluka, a poverenje u institucije nije na visokom nivou. Mere koje se donose isključivo služe saniranju posledica ranijih neadekvatnih javnih politika, dok artikulacija interesa svih mladih ostaje nedovoljno uređeno polje.

Kada su mladi u pitanju, nesigurna budućnost je jedino što je sigurno. Oni su nedovoljno zainteresovani za aktivno učešće u okviru konvencionalnih mehanizama u procesima donošenja odluka, a poverenje u institucije nije na visokom nivou. Mere koje se donose isključivo služe za saniranje posledica ranijih neadekvatnih javnih politika, dok artikulacija interesa svih mladih ostaje nedovoljno uređeno polje.

Ideja povezivanja mladih i civilnog društva u konsolidaciji demokratije, ljudskih prava i vladavine zakona ne može biti zamrznuta zbog novonastale situacije, već je potrebno pronaći kanale kako bi se ona realizovala.

Tokom narednih godina, pomenute strategije će biti od velike važnosti za osnaživanje mladih kroz podsticanje na borbu za naša prava i uključivanje u rešavanje problema lokalnih, ali i nacionalnih i nadnacionalnih zajednica. Ideja povezivanja mladih i civilnog društva u konsolidaciji demokratije, ljudskih prava i vladavine zakona ne može biti zamrznuta zbog novonastale situacije, već je potrebno pronaći kanale kako bi se ona realizovala. Kroz isticanje važnosti vertikalne i horizontalne saradnje u ostvarivanju postavljenih načela, nepohodno je aktivno učešće kako institucija EU, država članica EU kao i država kandidata za članstvo, drugih međunarodnih organizacija, regionalnih i lokalnih vlasti, tako i civilnog društva i svih nas, lica koja aktivno rade s mladima.

Krizna vremena jesu upravo vremena promena, kada #SeparatedButUnited, kako glasi naziv kampanje Evropskog omladinskog foruma, možemo uticati na odgovorno ponašanje donosilaca odluka u sferi omladinske politike.

*Jovana Božičković, Jelena Dadić,
Beogradska otvorena škola*

Prolaze li krize?

Omladinske politike Saveta Evrope i EU kao svoje ciljeve definišu: obrazovanje, zapošljavanje, rodnu ravnopravnost, iskorenjivanje govora mržnje i ekstremizma, zdravlje, inkluziju mladih i mladih izbeglica, konstruktivan dijalog, održivost i rad sa mladima kroz širenje omladinskog prostora i rada omladinskih organizacija.

Međutim, da li su sva opredeljena sredstva dovoljna za realizaciju ovih prioriteta?

Gde se nalaze mladi u kriznim vremenima?

Na kom će prioritetnom mestu biti mladi kada kriza prođe i da li krize uopšte prolaze?

Položaj migranata u doba pandemije

KRIZA KOJA NE PRESTAJE

Mnogi pripadnici migrantske populacije veoma su dobro iskusili strah, kako za sopstveni život tako i za živote ljudi koje vole. Već mesecima žive u mučnoj neizvesnosti. Danas su uplašeni, poput većine, i od virusa korona. U Srbiji, nalaze se u migrantskim kampovima u kojima je na snazi apsolutna zabranja kretanja, a koje čuvaju vojska i policija, zahvalni su za zaštitu koju imaju, ali i zabrinuti jer ne znaju da li će već sutra biti premešteni u neki drugi grad, i... i da li su... s obzirom na pandemiju, uslovi u kampu dovoljno bezbedni.

Početak 2020. godine biće upamćen po značajnom broju važnih događaja koji su se zbili u nekoliko meseci. Od požara koji su zahvatili Australiju, zemljotresa u Turskoj, zvaničnog napuštanja Evropske unije od strane Ujedinjenog Kraljevstva, bombardovanja američkih trupa u Iraku nakon ubistva generala Sulejmanija, do otvaranja turske granice prema Evropi i pandemije novog virusa koja je zahvatila čitav svet.

Kada je reč o problemima migrantske krize, Evropski kontinent je krajem februara suočen sa odlukom turskih vlasti da otvori svoje granice ka Evropi i, na taj način, i put za više hiljada ljudi. Prva na udaru bila je Grčka, gde su se odigrali brojni okršaji između bezbednosnih snaga i migranata. Grčke vlasti su tada zatražile pomoć od Evropske unije kako bi se lakše izborile s potencijalnom humanitarnom katastrofom unutar svojih granica. Postavilo se pitanje šta će se dogoditi sa ostalim zemljama koje se nalaze na tzv. Balkanskoj ruti.

Situacija u martu 2020. godine, iz drugih razloga, postaje vrlo rizična u čitavoj Evropi. Nakon što je Kina u decembru 2019. godine prijavila prve slučajeve virusa korona, prvi slučaj u Evropi potvrđen je 24. januara, u Francuskoj. Već 11. marta je proglašena globalna pandemija, a 13. marta je predsednik Svetske zdravstvene organizacije izjavio da je Evropa novo žarište. Do 17. marta 2020. godine, sve države Evrope imale su registrovane slučajeve zaraženih novim virusom.

U Saksoniji, uporištu nemačke desnice, objavljen je poziv za lekare koji pripadaju migrantskoj populaciji da pomognu u bolnicama i bolničkom osoblju tokom borbe protiv virusa korona. Pored toga, vlasti u Portugalu su svim migrantima i tražiocima azila, koji su u procesu dobijanja azila, privremeno dale državljanstvo da bi imali pun pristup zdravstvenoj zaštiti tokom pandemije.

Pandemija je na globalnom nivou osvetlila potrebu za ličnom i kolektivnom odgovornošću. Svaka država je donela spisak mera za suzbijanje širenja virusa korona. One se, najpre, odnose na smanjenje fizičkog kontakta i pojačano održavanje lične

Izvor: <http://www.balkancsd.net/>

higijene, ali i ograničenja okupljanja, kao i smanjene mogućnosti kretanja. Uz ove mere, pojedine države susrele su se i sa opterećenjem zdravstvenih sistema.

U kriznim situacijama, poput one u kojoj smo, dogode se mnoge promene za koje se verovalo da su nemoguće. Tako je u Saksoniji, uporištu nemačke desnice, objavljen poziv za lekare koji pripadaju migrantskoj populaciji da pomognu u bolnicama i bolničkom osoblju tokom borbe protiv virusa korona. Vlasti u Portugalu su svim migrantima i tražiocima azila, koji su u procesu dobijanja azila, privremeno dale državljanstvo da bi imali pun pristup zdravstvenoj zaštiti tokom pandemije.

„Narodne patrole“, lažne vesti...

Pandemiji korona virusa i proglašenju vanrednog stanja u Republici Srbiji prethodili su neslavni događaji vezani za položaj migranata u našoj zemlji. Širenjem antimigrantskih stavova, izvesne desničarske organizacije i političke partije dobile su svoje pristalice među širokim narodnim masama. Tako su početkom marta 2020. godine, u centru Beograda delovale takozvane narodne patrole koje su presretale pojedince iz migrantske populacije i nedvosmisleno im pretili nasiljem, nakon čega su usledili i antimigrantski protesti u nekoliko gradova Srbije. Strahu od nepoznatog doprinele su brojne lažne vesti, za koje, kao što je to inače slučaj, nije bilo sankcija, kao i nedovoljna informisanost velikog dela stanovništva, uz nedostatak kapaciteta odgovornih da se u potpunosti reši ovo pitanje.

Više migranata smeštenih u kampovima u Somboru, Bujanovcu, Adaševcima i Preševu, započelo je sa šivenjem zaštitnih maski, kako bi pružili neophodnu podršku onima kojima je potrebna. Za neke od njih ovo nije samo prilika da konstruktivno provedu vreme već i da iskažu zahvalnost za zaštitu koja im je omogućena.

S proglašenjem vanrednog stanja u Republici Srbiji zbog virusa korona, pored mera koje se odnose na državljane Republike Srbije, donete su i dodatne mere zaštite migrantske populacije. Svi migranti koji su se u trenutku proglašenja vanrednog stanja zatekli na teritoriji Republike Srbije smešteni su u azilne i prihvatne centre koje otada obezbeđuju pripadnici bezbednosnih snaga. Takođe, centri su potpuno zatvoreni i izlazak je moguć samo u posebnim situacijama, kao što je odlazak kod lekara, uz dozvolu Komesarijata za izbeglice Republike Srbije.

Ove mere su donete u cilju zaštite migrantske populacije i sprečavanja potencijalnog širenja virusa korona, naročito jer neki od migranata dolaze iz područja koja su označena kao žarišta, poput Irana. Ako govorimo o pravnim osnovama donetih mera, treba naglasiti da se treba pridržavati preporuka Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR), koje ističu da države imaju pravo da preduzimaju mere utvrđivanja i upravljanja rizicima po javno zdravlje, ali da one moraju biti srazmerne potrebama, pravno utemeljene i u skladu s načelom zabrane diskriminacije.

Mnogi pripadnici migrantske populacije su veoma dobro iskusili strah, kako za sopstveni život tako i za živote ljudi koje vole. Već mesecima žive u mučnoj neizvesnosti. Danas su uplašeni, poput većine, i od virusa korona. Kada je reč o Srbiji, uplašeni su jer ne znaju da li su, s obzirom na pandemiju, uslovi smeštaja bezbedni, kao i koji je način da sebe zaštite. Treba istaći i negativan uticaj na psihičko zdravlje usled apsolutne zabrane kretanja van azilnih centara, zatim i zabrinutosti da li će biti prebačeni u drugi kamp u drugom gradu, usled prilagođavanja određenih objekata novonastalim potrebama čitavog društva. Sve ovo ukazuje na potencijalno uvećanje tenzija koje bi se mogle osetiti i na dugoročnom nivou.

Treba napomenuti i da je pandemija virusa korona podstakla i solidarnost. Više migranata smeštenih u kampovima u Somboru, Bujanovcu, Adaševcima i Preševu, započelo je sa šivenjem zaštitnih maski, kako bi pružili neophodnu podršku onima kojima je potrebna. Za neke od njih ovo nije samo prilika da konstruktivno provedu vreme, već i da iskažu zahvalnost za zaštitu koja im je omogućena.

Prirode katastrofe ne biraju žrtve prema rasi, boji kože, etničkoj ili verskoj pripadnosti. Ipak postavlja se pitanje – da li svi članovi jednog društva mogu jednako da ostvare svoja prava u doba pandemije? Činjenica je da će pandemija proći i da ćemo se vratiti normalnim tokovima života. Međutim, potrebno je da se zapitamo šta će biti sa onim ljudima koji su odavno van „normalnih tokova života“. Da li ćemo se izboriti s diskriminacijom i postati solidarniji nego što smo to dosad bili?

*Marija Milosavljević, Ivan Topalović,
Beogradska otvorena škola*

COVID-19 i životna sredina

OBE STRANE MEDALJE

Proteklih nedelja čitali smo često o tome kako, kroz pandemiju virusa korona, priroda zapravo uzvraća udarac čoveku koji (veruje da) ju je sebi suvereno podredio. A da li je baš sve tako? Šta nam zaista govore dosad dostupni podaci i relevantne činjenice?

Informaciono doba u kome živimo omogućilo nam je deljenje skoro pa neograničene količine različitog sadržaja u realnom vremenu. Najznačajniji generator toga su društvene mreže kojima gotovo svaki pojedinac ima pristup. Nažalost, u ovom virtuelnom svetu, svoje mesto dobile su i delom tačne, ali nepotpune, ili pak potpuno pogrešne informacije koje potom kod korisnika stvaraju iskrivljene slike stvarnosti. Problemu doprinose često i sami mediji koji bez prethodne provere objavljuju ovakve sadržaje. Tako smo prethodnih nedelja mogli da čitamo o značajnom smanjenju zagađenja voda i naprasnom oporavku faune u Veneciji. Ipak, iza ovih navoda stajao je samo senzacionalizam. Kanali u Veneciji zapravo nisu postali manje zagađeni, iako voda u njima sada jeste nešto bistrija usled manjeg intenziteta vodnog saobraćaja koji je omogućio spuštavanje sedimentacije na dno kanala¹. Ni vesti o povratku labudova i delfina u pomenute kanale nisu bile istine. Labudovi snimljeni u Buranu u Veneciji, zapravo su tu bili stalni gosti i pre izbivanja pandemije, dok su delfini iz Venecije snimljeni na Sardiniji².

Takođe, pažnju je privukla i vest o krdu slonova koji su provalili u selo u provinciji Juan u Kini, u kome su se stanovnici povukli u svoje domove usled pandemije. Slonovi su uslikani kako spavaju u poljima čaja, nakon što su se navodno napili od kukuruznog vina na koje su naišli. Međutim, iz Kine su stigli demanti ove vesti. Nije novost da se slonovi pojave u ovim sredinama, međutim to nije bio slučaj pomenutih slonova sa slika, niti su se oni napili i zaspali³ u poljima⁴.

1 Link D. Fact check: COVID-19 crisis has not created decreased long-term human environmental impact. Usatoday.com. <https://www.usatoday.com/story/news/factcheck/2020/03/25/fact-check-coronavirus-crisis-benefiting-environment/2908300001/>. Pristupljeno 1. april 2020.

2 Daly N. Fake animal news abounds on social media as coronavirus upends life. Nationalgeographic.com. <https://www.nationalgeographic.com/animals/2020/03/coronavirus-pandemic-fake-animal-viral-social-media-posts/> Pristupljeno 1. april 2020.

3 Daly N. Fake animal news abounds on social media as coronavirus upends life. Nationalgeographic.com. <https://www.nationalgeographic.com/animals/2020/03/coronavirus-pandemic-fake-animal-viral-social-media-posts/> Pristupljeno 1. april 2020.

4 Daly N. Fake animal news abounds on social media as coronavirus upends life. Nationalgeographic.com. <https://www.nationalgeographic.com/animals/2020/03/coronavirus-pandemic-fake-animal-viral-social-media-posts/> Pristupljeno 1. april 2020.

Ovo iznad nas je nebo

Očekivati suštinske promene u životnoj sredini za ovako kratak period nije u potpunosti realno. Međutim, neke promene jesu uočene. O smanjenju koncentracije ugljen-dioksida u Kini, ali i azotnih oksida u Italiji i Kini, već je pisao Predrag Momčilović u tekstu „Priroda i društvo tokom i nakon koronavirusa“ koji možete da pročitate u poslednjem broju EKŽurnala. U međuvremenu, postale su nam dostupne i neke nove informacije.

Pre svega, Američka agencija za zaštitu životne sredine⁵ i Evropska svemirska agencija⁶ zabeležile su pad u koncentraciji azotnih oksida u Sjedinjenim Američkim Državama i nizu evropskih država. Ove emisije primarno nastaju u sektoru saobraćaja, koji je znatno smanjen usled ograničenog kretanja ljudi. Gradovi

Kanali u Veneciji zapravo nisu postali manje zagađeni, iako voda u njima sada jeste nešto bistrija usled manjeg intenziteta vodnog saobraćaja koji je omogućio spuštavanje sedimentacije na dno kanala. Ni vesti o povratku labudova i delfina u pomenute kanale nisu bile istine, kao ni ona o krdu slonova koji su provalili u selo u provinciji Juan u Kini, u kome su se stanovnici povukli u svoje domove usled pandemije.

poput Pariza, Barselone, Madrida, Brisela i Frankfurta imali su znatno niže stope zagađenja tokom perioda od 5. do 25. marta u odnosu na isti period prethodne godine⁷. Slični su trendovi i u Sjedinjenim Državama. Na ulicama Kalifornije zabeležen je pad saobraćajnog prometa od čak 60%⁸.

Osim drumskog saobraćaja, emisije avio-saobraćaja će u značajnoj meri biti smanjene usled masovnog otkazivanja letova. U Sjedinjenim Državama se očekuje da će u naredna dva meseca

5 Holcombe M, O'Key S. Satellite images show less pollution over the US as coronavirus shuts down public places. CNN. <https://edition.cnn.com/2020/03/23/health/us-pollution-satellite-coronavirus-scn-trnd/index.html> Pristupljeno 1. april 2020.

6 Coronavirus lockdown leading to drop in pollution across Europe. Esa.int. https://www.esa.int/Applications/Observing_the_Earth/Copernicus/Sentinel-5P/Coronavirus_lockdown_leading_to_drop_in_pollution_across_Europe Pristupljeno 1. april 2020.

7 Coronavirus: How lockdowns have caused drop in air pollution across the world. Sky News. <https://news.sky.com/story/coronavirus-lockdowns-cause-drop-in-air-pollution-across-europe-11965509> Pristupljeno 1. april 2020.

8 Sahagun L. Coronavirus stay-at-home orders have reduced traffic accidents by half. Los Angeles Times. <https://www.latimes.com/environment/story/2020-04-01/coronavirus-stay-at-home-orders-have-reduced-traffic-accidents-by-half> Pristupljeno 1. april 2020.

Izvor: <https://mc.ai>

S druge strane, neke od posledica pandemije na životnu sredinu nisu tako pozitivne. Od njenog izbijanja zabeležen je značajan rast u upotrebi plastičnih i drugih proizvoda za jednokratnu upotrebu (...) Drastičan rast beleži i medicinski otpad, koji uključuje pre svega maske i druge vrste zaštitne opreme koju najpre koristi medicinsko osoblje, ali sve više i stanovništvo.

tek 20% planiranih letova u zemlji biti realizovano, dok je procent za međunarodne letove oko 10%-20%⁹. Slični trendovi su i među evropskim avio-kompanijama. Tako je 30. marta 2020. godine, apsolutni broj letova u Evropskoj uniji bio smanjen za 26.800 u odnosu na isti dan prethodne godine, odnosno čak 86,9%. S druge strane, segment ovog tržišta koji nije zabeležio značajniji pad je transportni avio-saobraćaj. Na dan 28. marta 2020. broj teretnih letova pao je tek za 2% u odnosu na isti dan prethodne godine¹⁰.

Gotovo obustavljen avio i drumski saobraćaj direktno se reflektovao na potražnju i samim tim cenu fosilnih goriva

⁹ Wallace G. Thousands of grounded planes. Nearly empty flights. How the coronavirus is affecting US airlines. CNN. <https://edition.cnn.com/2020/03/28/politics/coronavirus-impact-airlines/index.html> Pristupljeno 1. april 2020.

¹⁰ Holroyd M. Cargo flights stay airborne as air traffic disappears during pandemic. euronews. <https://www.euronews.com/2020/03/31/cargo-flights-stay-airborne-as-european-air-traffic-disappears-during-pandemic> Pristupljeno 1. april 2020.

na svetskom tržištu. Tako je početkom aprila cena nafte najniža od novembra 2002. godine¹¹. Takođe, očekuje se smanjenje intenziteta proizvodnje uprkos skorim navodima Saudijske Arabije da će uvećati svoje proizvodne kapacitete¹². Udeo u tome igra činjenica da trenutna cena nafte čini proizvodnju nafte iz škrljaca, takozvani freking, ekonomski neisplativim¹³.

Umanjena ekonomska aktivnost povlači za sobom i smanjenu potrebu za električnom energijom, a samim tim i za ugljem, čijim sagorevanjem u termoelektranama se dobija električna energija. Tako je potrošnja uglja u šest najvećih termoelektrana u Kini opala za čak 40% u odnosu na poslednji kvartal 2019¹⁴. S druge strane Pacifika, Sjedinjene Države takođe beleže drastičan pad u potražnji ovog energenta. Procene su da će već u kratkoročnom periodu doći do zatvaranja kompanija u industriji¹⁵, što će svakako imati efekte na klimatske promene i međunarodnu klimatsku politiku. Kakve, ostaje nam da vidimo.

¹¹ Oil price collapses to lowest level for 18 years. BBC news. <https://www.bbc.com/news/business-52089127>. Pristupljeno 1. april 2020.

¹² Said S, Faucon B. As Saudi Arabia Boosts Oil Output, Some Tankers Have Nowhere to Go. WSJ. <https://www.wsj.com/articles/as-saudi-arabia-boosts-oil-output-some-tankers-have-nowhere-to-go-11585742271> Pristupljeno 1. april 2020.

¹³ Momčilović P. Priroda i društvo tokom i nakon koronavirusa. Mašina. <https://www.masina.rs/?p=12686>. Pristupljeno 1. april 2020.

¹⁴ Geman B. The environmental impact of China's coronavirus shutdown. Axios. <https://www.axios.com/coronavirus-china-carbon-emissions-3453d9a1-1ae-9-4789-8a41-3ed257946dbd.html> Pristupljeno 1. april 2020.

¹⁵ Coronavirus Could Crush US Coal Industry |OilPrice.com. OilPrice.com. <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Coronavirus-Could-Crush-US-Coal-Industry.html> Pristupljeno 1. april 2020.

Gomilanje otpada

S druge strane, neke od posledica pandemije na životnu sredinu nisu tako pozitivne. Od njenog izbijanja zabeležen je značajan rast u upotrebi plastičnih i drugih proizvoda za jednokratnu upotrebu. To se dešava upravo u godini kada je najavljeno uvođenje restriktivnih mera u pogledu korišćenja jednokratnih plastičnih proizvoda u različitim zemljama širom sveta, poput Francuske i Velike Britanije. Zbog pojačane potrebe za higijenom očekuje se veća zastupljenost plastičnih pakovanja za

Gotovo obustavljen avio i drumski saobraćaj direktno se reflektovao na potražnju i samim tim cenu fosilnih goriva na svetskom tržištu. Tako je početkom aprila cena nafte najniža od novembra 2002. godine. Takođe, očekuje se smanjenje intenziteta proizvodnje uprkos skorim navodima Saudijske Arabije da će uvećati svoje proizvodne kapacitete. Udeo u tome igra činjenica da trenutna cena nafte čini proizvodnju nafte iz škriljaca, takozvani freking, ekonomski neisplativim.

različite prehrambene proizvode¹⁶. Starbucks je primer jedne od multinacionalnih kompanija koja je, kako bi zaštitila svoje zaposlene, uvela mere koje vode ka uvećavanju otpada. Ova kompanija je zabranila sluzenje pića u šoljama kupaca i ono se odsad može dobiti isključivo u šoljama za jednokratnu upotrebu¹⁷.

Drastičan rast beleži i medicinski otpad, koji uključuje pre svega maske i druge vrste zaštitne opreme koju najpre koristi medicinsko osoblje, ali sve više i stanovništvo. Bolnice su pod pritiskom zbog nedovoljnih kapaciteta za adekvatno odlaganje otpada, kontaminiranog organskim otpadom obolelih, ali i drugim kontaminiranim materijalima¹⁸. U provinciji Vuhan, količina medicinskog otpada koju su bolnice generisale bila je šest puta veća od perioda pre krize. Iz tog razloga, kineske vlasti bile su primorane da grade ne samo bolnice već i nova postrojenja koja bi se isključivo bavila adekvatnim tretiranjem medicinskog otpada¹⁹.

Ukratko, borbu protiv pandemije čovečanstvo će završiti u uslovima nešto višeg kvaliteta vazduha (koji inače samo zagađuje), s nešto očuvanijom i oporavljenom prirodom (koju inače uništava) i s nešto više otpada (koji samo proizvodi i nagomilava). U kakvom će stanju biti planeta i priroda nakon pandemije, pokazaće vreme i provereni podaci.

*Ilija Jovančević, Tatjana Avramović,
Beogradska otvorena škola*

¹⁶ Kaufman L. Bloomberg - Are you a robot?. Bloomberg.com. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-15/plastics-had-been-falling-out-of-favor-then-came-coronavirus> Pristupljeno 1. april 2020.

¹⁷ Evans A. Starbucks bans reusable cups in response to virus. BBC News. <https://www.bbc.com/news/uk-51767092> Pristupljeno 1. april 2020.

¹⁸ Calma J. The COVID-19 pandemic is generating tons of medical waste. The Verge. <https://www.theverge.com/2020/3/26/21194647/the-covid-19-pandemic-is-generating-tons-of-medical-waste> Pristupljeno 1. april 2020.

¹⁹ Nan Z. SOE to build medical waste disposal center in Wuhan - Chinadaily.com.cn. Chinadaily.com.cn. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202002/07/W55e3d152ca310128217275d44.html> Pristupljeno 1. april 2020.

Evropska unija

KRIVAC ZA (NE)ČINJENJE

EU je godinama unazad glavni donator, investitor i trgovinski partner Zapadnog Balkana. Srbiji je pružila podršku u upravljanju velikim krizama, poput one izazvane poplavama i migrantske krize. Iako u ovom konkretnom slučaju izgleda kao da je EU imala zakasnelu reakciju, ona nije izostala.

U prethodnom periodu, u Evropi i u svetu glavna tema je pandemija virusa korona. Osim što je isterala na površinu sve mane sistema nacionalnih država i prikazala priličnu neefikasnost upravljanja krizom, stavila je i veliki znak pitanja i na solidarnost, poverenje, saradnju i pomoć među državama.

Na Zapadnom Balkanu, gde su se države do početka krize „gurale u redu“ koja će ostvariti bolji rezultat kada je u pitanju saradnja sa Evropskom unijom i koja će napraviti veći korak ka članstvu, entuzijazam je opao istog momenta kada su članice EU, podjednako (ako ne i teže) pogođene virusom, donele odluku da se bave lečenjem sopstvenih, sada, otvorenih rana. Na razumevanje nepovoljnih pozicija država članica, kao i čitave EU, na Zapadnom Balkanu se nije naišlo. Kao što smo pisali u prethodnom broju, to je bio posebno slučaj u Srbiji, kada je već u prvim danima epidemije, leđa okrenula EU, a lice Kini koja je prva reagovala na pozive upomoć. Da li motivisana „čeličnim prijateljstvom“ ili nečim drugim, ostavićemo budućnosti na procenu. Ovaj potez srpskih vlasti je, reklo bi se, prilično oportunistički, mada, ne i za zameranje s obzirom na to da

je zdravlje u pitanju. Za zameranje je medijska antiEU propaganda, koja je podršku članstvu Srbije u EU među građanima značajno unazadila.

Ipak, kada je politika u pitanju, pamćenje je kratkog veka, a interes je iznad svega, pa je Zapadni Balkan zakopao ratne sekire prema EU onog trenutka kada je pomoć i s te strane počela

Kada je politika u pitanju, pamćenje je kratkog veka, a interes je iznad svega, pa je Zapadni Balkan zakopao ratne sekire prema EU onog trenutka kada je pomoć i s te strane počela da pristiže. Iako poljuljanog poverenja u EU, države Zapadnog Balkana su, prešle preko ponosa i teških reči, i oberučke tu pomoć prihvatile.

da pristiže. Iako poljuljanog poverenja u EU, države Zapadnog Balkana su, prešle preko ponosa i teških reči, i oberučke tu pomoć prihvatile. U okviru zajedničkog odgovora EU na izbijanje epidemije, Evropska komisija je najavila neposredna sredstva za pomoć Zapadnom Balkanu u iznosu od 38 miliona evra za rešavanje najkritičnijih izazova u zdravstvenom sistemu, odnosno nabavku medicinske i zaštitne opreme. Tih 38 miliona evra biće raspoređeno ovako: Srbija će dobiti 15, Bosna i Hercegovina

Izvor: <http://euinfo.rs/>

7, Crna Gora 3, Albanija 4, Severna Makedonija 4 i Kosovo* 5 miliona evra.

Takođe, u okviru ovog paketa pomoći, kroz TEAM EUROPE, biće opredeljena sredstva za podršku partnerskim zemljama. Kombinovanjem sredstva EU, država članica, Evropske investicione banke i Evropske banke za obnovu i razvoj planirano je još 374 miliona evra namenjenih društveno-ekonomskom oporavku regiona, ublažavanju efekata krize, ali i podršci privredi, konkretno, najviše pogođenim malim i srednjim preduzećima. Sredstva će biti podeljena na sledeći način: Srbija – 78,4 miliona, Bosna i Hercegovina – 73,5, Crna Gora – 50, Albanija – 46,7, Severna Makedonija – 62 i Kosovo* – 63 miliona evra. Pitanja koja utiču na kretanje robe u regionu, ali i između regiona i EU biće rešavana u saradnji sa Savetom za regionalnu saradnju (*Regional cooperation Council - RCC*) i sekretarijatima Sporazuma o transportnoj zajednici i Zone slobodne trgovine u Centralnoj Evropi (CEFTA).

Srbija je već u prvim danima epidemije leđa okrenula EU, a lice Kine koja je prva reagovala na pozive upomoć. Ovaj potez srpskih vlasti je, reklo bi se, prilično oportunistički, mada, ne i za zameranje s obzirom na to da je zdravlje u pitanju. Za zameranje je medijska antiEU propaganda, koja je podršku članstvu Srbije u EU među građanima značajno unazadila.

U skoro svim zemljama Zapadnog Balkana, EU je podržala medijsku i kampanju na društvenim mrežama *#OstaniKući* (*#OstaniDoma* *#StayHome*) koja ima cilj da podigne svest građana o važnosti prevencije zaraze i socijalnog distanciranja. Osim toga, dodatne mere podrške u pojedinačnim zemljama odnosile su se na potpisivanje paketa finansijske pomoći sa UNDP-om za nabavku respiratora u Bosni i Hercegovini i finansiranja transporta 130 tona medicinske opreme u Srbiji.

Zemljama Zapadnog Balkana biće omogućeno da se uključe u EU inicijative za borbu protiv epidemije kroz učešće u zajedničkom programu EU za nabavku zaštitne medicinske

Izvor: <http://euinfo.rs/>

opreme i kroz učešće u implementaciji projekata sa Evropskim centrom za prevenciju i kontrolu bolesti (*European Centre for Disease Prevention and Control - ECDC*). Takođe, početkom aprila usvojen je i izmenjeni tekst Uredbe o Fondu solidarnosti EU, kome imaju pristup i zemlje u procesu pristupanja. Ovom izmenom, sredstva iz Fonda solidarnosti EU, koja su inače predviđena za saniranje posledica prirodnih katastrofa, moći će da budu korišćena i za pomoć u vanrednim situacijama u javnom zdravstvu, konkretno za medicinsku opremu, zaštitnu opremu, negu i posebnu pomoć ranjivim grupama. Srbija će aplicirati i za sredstva iz ovog Fonda.

Evropska unija je godinama unazad glavni donator, investitor i trgovinski partner Zapadnog Balkana. Srbiji je pružila podršku u upravljanju velikim krizama, poput one izazvane poplavama i migrantske krize. Iako u ovom konkretnom slučaju, izgleda kao da je EU imala zakasnelu reakciju, ona nije izostala.

Na tragu svega ovoga, čini se da su srpske vlasti isuviše lako i brzo osule drvlje i kamenje na EU, ugrožavajući ionako spor put Srbije ka članstvu. Ono što je činjenica je da, hteli mi to ili ne, EU nam je prvi komšija, možda ne uvek sjajan, ali bliži od Kine i Rusije, i kada krize pogode evropski kontinent, s nama je i EU u istom sosu.

*Tamara Arsić,
Beogradska otvorena škola*

BOŠ
BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

Beogradska otvorena škola

Bulevar oslobođenja 177
11000 Beograd, Srbija

T: +381 60 3061 342
E: eupregovori@bos.rs
W: eupregovori.bos.rs i www.bos.rs
S: facebook.com/BOSPolicyLab
S: twitter.com/BOSPolicyLab

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

PROGOVORI O PREGOVORIMA

Ukoliko želite da redovno dobijate bilten
„Progovori o pregovorima”, prijavite se [OVDE](#).

Stalo nam je do Vašeg mišljenja i povratne informacije
– molimo Vas da s nama kontaktirate odgovorom na
mejl eupregovori@bos.rs i pošaljete nam sugestije o tome
kako možemo da poboljšamo ovaj bilten. Takođe, ukoliko
smatrate da bilten nije relevantan za Vaš delokrug rada ili
ako niste zainteresovani da ga primete ubuduće, možete
nam poslati mejl na eupregovori@bos.rs.